

...Era Tito, la capul Ciclovei, cu capul în mână, cum taie la capre. Și noi ne-am temut că ne pușcă, noi nu ne-am înțeles bine, pră vremea aia cu sârbii. Și când am ajuns aici, la Răcăjdie, ne sui în mășini, să plecăm... Sârbii ne pușcă, garantat, acu ne văd cu ăsta...Acuma ce face: strigăm „Trăiască regele!” Și ne-nchide și mai bine vii închiși decât morți pră Dunăre, pră acolo. Și ne-am apucat să străgăm în fața primăriei „Trăiască regele Mihai!” Nime-n lume n-are grija noastră! Io, iară: „Trăiască regele Mihai!” Or ieșât afară: „Urcați în mășână!” Eu când am văzut că — mai copil, mai din ăștia am fost, m-am pus la mijloc — că, zic, plumbu de la margină se oprește până ajunge la mine, să nu mor io, al de la margină, treaba lui. Dar nu s-o legat nime la noi. Ei erau pră marginea Dunării, s-or uitat... Când am ajuns la Belobreșka... La Belobreșka: „Nu, fanfara de la Vrâniuț merge la Socol!” Când ne-am dus toți treizeci și unu de persoane — Erau multe fanfare atunci, toate satele or avut fanfară! Și două fanfare erau în sate pră vremea aia, în 1950! — Când am ajuns acolo, era fanfara militară de la Lugoj. Fanfară militară, acolo, cântau. Și noi ne-am tras lângă ei. Pră un rang cu ei: ei una, noi alta. Noi am avut cântări foarte bune. Cântări de compozitori, na, că am să le pun, să auziți, acolo. Un căpitan ce era acolo ... —Noi țărani, în cămeșă, în izmene, sigur că ăla o văzut că noi ni-s țărani, nu ni-s profesioniști, ăia, sigur, or fost specialiști. — o venit la uica-meu, el o făcut fanfara pră noi, pră ai tineri, și o venit și o dat mâna cu el și : „io vă felicit”, zice, „cântați extraordinar de bine, numa’ nu puteți să concurați cu noi, că noi de asta ni-i slujba; asta ni-i meseria noastră, dar foarte bine”. Pe ormă am mai cântat una noi, una ei, or mai fost fanfare, dar mai mult noi am cântat. Ne-o chemat un sârb acasă să ne dea o vadră de vin. Lângă biserică, parcă văd acolo.

Ce-i colectivă ăsta? — unde am știut noi ce-i colectivă.

Zice:

M-o luat caii.

Cine ți i-o luat?

Păi, i-o dus la un grajd, acolo!

Și nu-s mai a tei, caii?

Ba-s a mei, zâce, io lucru cu ei, numa-s a lu toată lumea... Și care n-are cai îns caii mei.

Ooooo! La un an, am făcut și noi. La un an pusăi și io în cocie plug, grapă, ce-am avut... Io am băgat patru cai la colectiv și doi mânzi, șasă capete. N-o fost nime' să bage atâta. I-am băgat la colectiv și ne băgarăm și noi. În 51 s-o făcut la noi, aicea; în 52 atunci s-o băgat, din sat, cam trei sfert din sat. Da, numa' în 51 or fost puțini băgați, numa' vreo treizeci de familii. Ne-o spus că aici o să fie bun și, uită, tot îi a vostru și lucrți puțin și aveți de toate. Bun! Dar am avut o cântare, am cântat-o cu corul, am avut cor mixt:

De la frați din Răsărit,

Badea, badea, drum iubit...

— o fost de la noi Iovu, la capu satului, unde ați fost dumneavoastră, tata lu copilu ăla o fost în Rusia, și am cântat:

Și-o fost badea delegat

Și-acuma se-ntoarce-n sat;

Și badea ne povestește

Colectivu cum îi crește.

În gospodăria mare

O intrat și moș Mardare

Cu Frusina, baba lui

Și i-o spus chiaburului:

Geaba vrei să m-amețești

Cu minciuni și cu povești,

Câți ani voi ave-a trăi

Viață nouă vom clădi!

Hai să facem o gospodărie

Și la noi în sat,

Munca să ne fie bucurie,

Viața să-nflorească ne-ncetat.

[Râde.] Am cântat cu coru asta, aceea. Atuncea am cântat:

Îmblă zvonu-n tot raionu

Că făcurăm milionu!

Însă zvonu-i făr-temei,

Nu-i un milion, ci-s trei!

Vacile hrănite bine
Dau găleți de lapte pline,
Iar vițeii care sug
Îs voinici, să-i pui la plug!
Iar găinile Codac
Ouă ca de găscă fac!
Hai să facem o gospodărie
Și la noi în sat!

Și chiar așa erau ouăle?

Da, cântarea, am cântat.

Asta înțeleg, dar ouăle și găinile chiar așa erau la începutul gospodăriei?

Oh, oul ca de găscă! [Râde.] Tot alea au făcut, doamnă, dacă nu or fi murit jumătate. Mergea cu căruța prin sat și împărțea brânză, împărțea lână, cereale. Am umblat cu fanfara după a lu Braia... Or fost vreo trei familii care or lucrat, pe la fermă. Am mers cu fanfara după ei, Ceușescu [[sic!] într-o aia, icoană mare, într-un băt pus și cociile, cinci – șase căruțe după el, de l-am dus acasă... Noi cu fanfara am cântat după el.

Dar de ce ați făcut asta?

Păi, paradă, să vadă satele alelalte, să se bage toată lumea la colectiv. O fost lume din satele vecine să vadă aicea, la noi, cum de-s atâtea cereale. Îți dă și vine acasă căruța cu grâu, cu porumb cu câte alea.

Dar dumneavoastră ce știati, de unde erau porumbul și grâul?

E al nostru, noi l-am lucrat, pe norme. Te-ai dus astăzi la colectiv și ai avut o normă, sau o normă jumate, dacă ai lucrat mai mult și după normele alea care ai făcut la an ai primit producția asta. Și nu numai asta, s-o dat și lucernă, s-o dat după norme. În perimetrul de-acolo ți-o dat patru – cinci metări, mai mult. După norme se țineau animale, acasă. Dar n-ai putut să ții, numai vacă, cai n-o fost voie să ții.

Dar io am pățat năcaz. M-or lăpădat după un an de la colectiv înapoi. O fost mama bolnavă, o fost paralizată. Ți am zis că am băgat patru și doi mânzi să-i vind, s-o duc pră mama la băi, s-o tratez. Și toți or fost de acord, or iscălit în cererea lu mama s-o duc la băi. Și după un an de zile s-or prohotărât să-mi ia îi doi mânzi. Dar ăia or fost frumoși doi armăsari și să mi-i ia și ăia. Și le-am spus că nu-i dau. Că am vorbit: așa-i în

cerere scris... Și or venit acasă, aicea și am pățat necaz cu ei. Io n-am fost nici membru de partid și m-o lăpădat de la colectiv. O fost mare lucru să mă dea afară de-acolo, n-am avut pământ, n-am avut nimic, am rămas, așa, cu degetu-n gură. Ce să fac, unde să mă duc? Și m-am dus cu care n-or fost băgați la colectiv... Am prins mânza, dar n-am mai avut căruță, n-am avut hamuri... Și m-am dus, am prins mânza aia, am lucrat pe la lume, am cosât... Pră un lanț dă grâu, 58 de arii, l-am cosât, l-am tăiat cruci, ala și m-o dat 300 de kile dă grâu prântru că l-am tăiat. Am fost la arii și m-am proprins câta, așa, să avem ce să mâncăm... Că, de unde, nu-i pământ, nu-i nimica, că pământu m-o fost la CAP.

Și atunci o venit unul Opronescu, nu tiu, dom primar dacă vă mai aduceți aminte de el, o venit la mine acasă, aici și m-o luat o vacă din grajd. Că am dătorie de dat, o fost cotă de dat. Ai avut cotă de carne de vită, cotă de carne de porc și m-o luat vaca din grajd... Noi n-am fost acasă. Fata mea o fost micuță, iaca așa, ei or sărit pră geam și or sărit pră fata. Fata o fost de tri – patru ani... M-o luat vaca și or dat două sute la al care o dus-o s-o taie. Dar vaca o fost gestantă, n-o tăiat-o... Două sute i-o dat la ăla că o dus-o pân-la Oravița și tri sute m-o dat mie prân bancă. Și i-am dat în judecată. M-am judecat... Când m-am dus în judecată m-o spus „știi cu cine te judeci” — avocatul statului — „cu statul român”. „Io nu mă judec cu statul român! Io mă judec cu oamenii care or încălcat legile statului! Că nu sunt dator la nimeni, io-s colectivist.”

Și a trebuit să scot documente de pe cum a fost, pe atunci, la raion la Oravița. Dat Dumnezău de mi-or dat alea, fetele alea... Adevărul, nu un lucru fals. Și am umblat un an și ceva și nu mi-o mai dat nimeni nici vacă nici nimic. Și atunci vă spun și năcazul ăsta... M-am luat o pălărie ruptă, n-am avut-o nmai pră aia, am avut ș mai bună, una ruptă, m-am scos chica prân pălărie, o traistă, mălai și am plecat la Ceaușescu [sic!]. Ceaușescu o fost atunci, da. Am plecat la București. Era raionul... Eu cântam pe la raion, aici, la Oravița, aici unde-i policlinica, cântam că era un paznic, acolo, și era ăla bun muzicant. Și mă chemau pră mine să le cânt. Și m-am dus aici și mi-or spus că nu pot să-mi facă nimic. Și m-am îmbrăcat și am plecat la ăla, că trebuia să nu apari prea bun, că atunci ești chiabur... Să fiu mai ruptoni, mai... Când pră tren am plecat, m-am dat în gând: nu-i bun, mă duc la Timișoara. Era regiune, atunci. Poate că-mi rezolvă ăia. De ce să mă duc eu la ei, că mă mână înapoi de la București. Și m-am dat jos la Timișoara. Noaptea o fost, nu știu, la unu, când o ajuns trenul... Dimineața m-am dus la partid.

Lângă Operă, în Timișoara, era partidul... M-am dus acolo, ăia nu mă primește, nu-i zi de audiență. Și m-am rugat, i-am spus unde plec, nu am bani să mă-ntorc înapoi decât ăștia care-i am și am plecat la București. „Vă rog să mă lăsați!” Erau niște cătane, locotenenți, ce or fost, or dat telefon la primul secretar. Țăla m-o primit acolo. M-am dus și i-am spus: uite situația asta, uite, am sentința tribunalului, nu-mi dă nimeni nici vaca, că mi-e vie, nici banii. Și nu am animale... Nu am decât doi cai acasă, mi-or luat vaca nefiind dator la nimeni.” „Haida, zice, cu mine!” Când mă scoborâi de acolo zăc: !Acu mă duce la miliție, mă bate, de mă frânge de oase, numa' fug! Când văd io că scrie Miliție o iau la fugă. Nu m-or prinde. Și vin acasă. Mă las de vacă și gata!” Am știut și io căta socoată cum îi treaba și zic: „Tovarășu prim secretar, unde mergem” — io, să zic ceva. „Hai, zice, imediat!” Bun! Dacă scrie Miliție ori ceva, o iau io pră aici, pră străzile astea, nu mă mai ajunge. „Direcția Generală a Colectărilor — Banat” — Ei, asta-i a cu vaca. Țăta-i a meu! Când m-am dus acolo era unul gras... „Ai cunoștință?” „Nu” „Pă uită, omul ăsta o plecat la București! Imediat, zice, să rezolvi!” O plecat, io rămâneai cu ăla. Acuma, zic, ăsta cine știe ce o mai fi. „Du-te-napoi, zice, du-te-napoi, zice, că până ajungi tu s-o rezolvat!” „Io nu mă mai duc înapoi, că nu mai am bani! Atâta am cât să mă duc până la București. Nu mă mai duc io după vorbe și din astea... Am sentința tribunalului și nimeni nu rezolvă nimic.” „Vină-ncoaci!” Îmi dete din aia, cum era înainte, tipărită, a lor, Direcția Generală a Colectărilor... M-o scris, acolo... Când am venit la Oravița, m-or fost venit banii: 4200 de lei, or fost mulți bani, că n-am mai vrut să iau vaca. Vaca o trăit, o fost la mărguitar, o fătat. Numa' io mai mulțămît am fost de bani... Că ei, le-o luat Dumnezeu din minte: mi-or trecut doisprezece lei kilu de animal, de vacă... Și atunci, nu știu, șase lei — șapte lei o fost un kil. Și ei mi-or scris că dacă nu îi a meu, mi-or pus și aia pră ușă, aici, a grajd, ala, sichestru ăla...

Și mi-or dat banii și mânzii or fost tot la mine. Și atunci or început să mă persecute... Și ce să mai fac și unde să mă mai duc... Și am adus pră primul secretar la mine acasă să vadă pră mama, cum îi, aicea... Bagă-te-napoi, la colectiv. Mă bag, dar caii nu vi-i mai dau! „Poți să-i vinzi, ne dai unu!” „Nici unu nu vă mai dau!” „Ba-l vinzi și ne dai jumătate banii” Bun... Atâtea necazuri ce-am avut. O venit delegat de aicea, la târg ca să vadă să împart la fix banii cu ei... Că le-am dat patru și trebuie ăștia baș în două împărțiți. Îi dau și io acolo, o sută, două, de mii, cum o fost atunci... Și atunci m-am dus

cu caii, tri săptămâni mi i-or îngrijit olari din ăia, de pe la Biniș, care or venit pră aici cu oale, noi i-am primit înainte vreme să vină și or durmit la noi... Și ăia mi-or îngrijit caii trei săptămâni și m-am dus acolo să-i vind și i-o cumpărat unul de la Cielova caii. „Păi tu ce cauți aici!” „Am venit la târg și io iau caii!” „Măi, să nu spui cu cat –ai luat, măi! Să-mi rămână mie mai mult, să spunem numa’ cu atâta!” Măi Ionele, io nu am bani! Io-mi vind caii mei, dar io știu ce cumpăr!” „Numa’ să spui cu atât!” O spus omul cu atât și am mai dat nu știu câți bani, trei mii, trei mii, așa... Io i-am dat, mi se pare, cu șapte – opt mii. Și m-am probăgat la colectiv. Nevasta! Io m-am băgat la SMT. Ne-am băgat la SMT și n-am mai făcut nici cătănie. Pră vremea aia o spus: daca vrei să faci trei ani contract nu mai faci armată. Și am stat mai bine la SMT decât trei ani cătană. Și am făcut casa. M-am băgat în 1954 la SMT și în ’56 am făcut casa. Vă dați seama: zi și noapte nu am dormit, dragii mei, tânăr, la douăzeci de ani, în patul meu. În câmp am dormit. Ca să fac... Că dacă am văzut că alții or fost mai gazda, poate mai gazdă, oricum, mai proști puțin decât mine, le-am arătat că motorul merge pră sus și plugu-n brazdă. Ei și-or făcut cruce și or zis: „Noi nu putem înțelege cum ai făcut...”

Iaca am stat treizeci de ani acolo. Douăzeci și unu... Că pe urmă m-am băgat la bază, m-am îmbolnăvit, m-am operat. Îi putere cât o fi, dar nu ține până-i lumea... Și iaca acu, mulțam lu Dumnezeu am... Ăștia-s de geamână doi... Fata n-am avut decât una. O fost rușine la noi să ai mai mulți. Destul am avut, iaca fata... Am crescut-o cum trebuie să se crească.

Cum adică a fost rușine să ai mai mulți copii?

... să ai mulți copii o fost rușine. Dacă ai doi – trei copii ești țigan, zice: numa’ un țigan. Și am rămas numa’ cu fata.

Dar să înțeleg că nu e bine să ai mai mulți copii?

Ba îi prea bun. Acuma, mi-o făcut fata mea o fată. Și după aia pră ăștia... Am știut că face unu... Când m-am dus la spital, Mărgineanu, doctor, cunoscuți de-ai mei, doctori, acolo... Am spus: când îi să dați telefon, că io vin cu ce trebui de acasă! Și paznicii de aici m-or anunțat... Când mă duc acolo, l-o născut pră ăsta. ăsta-i jumatat’ de ceas mai mare. Bucuria mea: copil! O colegă de-a lu fata mea o fost de servicii acolo, la maternitate. Ieși afară de acolo, zice că e mai complicat ceva. „Ce-i?” Când auzii, zic îi altă smintă. Nici ea n-o știut că îi mai unul! Când, nu-i căta, numa’ zbiară ălalalt. Zice:

„Mai un copil!” Doi copii, domnule! Io stătui așa: „Mă, zic, mai gazdă ca mine nu-i nime’!” Oooo! Nevastă-mea, nepoata! Păi cine-i mai gazdă decât mine! Doi copii am io, doi nepoți! Auuu! Răchie de douăzeci de ani am avut acolo, în rucsac, în mașina asta, acolo... La doctori, la surorile alea, la toți le-am cumpărat, ciocolăți, cum o fost acolo, na... Acuma el îi însurat, are o fetiță... Are zece luni. Ālalalt, iară-i însurat cu o ardeleancă. Acela-i la Oravița, aici, cum intri, lângă restaurant, aia-i casa noastră... Nepoata are iar o fetiță, are unsprezece ani. Ni-s doisprezece membrii n casă când ne strângem la mine, aicea...

Io am stat la Oravița și io. Am avut câta năcaz cu un căpitan, nu știu dacă-l știți, o fost activist de partid. Și a avut activitate culturală aici. Nu „câta activitate”, unde-o fost Vrăniuțul o fost fală. Și el vine aicea să-mi ia frigiderul că n-a putu femeia să sape zece lanțe. Zece lanțe de cucuruz. „Păi nu poate, mă tovarășe!” Dar el trei cărări în cap avea... „Măi omule — când am văzut cât de obraznic e— nu se poate o femeie... Io mi-s zi și noapte, nu știu unde lucru...” Nu mă interesează de ăsta. Vă spun și cât de cuminte o fost. „Nu, luați casa cu tot, că de mâine nu mai puneți mâna pră poarta mea!” Tu mănânci o rață, zic către activistul ăla, și eu mănânc codoloane de porc. Și din mâna mea mănâncă pită... Patru vagoane de aur alb io bag la muncitori să mănânce, tot din mâna mea vin... Când am văzut că-i așa m-am permis să-i spun asta. — L-o și mutat de aicea! —

Domnule, ce să fac? Să ajung să îmi ia astea din casă. Mi-am prins porcii, vacile, mâine-zi la cocie și m-am mutat la Oravița. Dar n-o fost gata casa. N-am avut grajd... Le-am băgat la un țigan, lângă mine... Atunci, plecând din sat către Răcăjdie, domn primar la Valea Feciorii plâneau și cântau:

Dar cine-și lasă satul lui

Ardă-l para focului,

Dar nu-l ardă-așa de rău

Că mi l-am lăsat și eu.

Dar când m-apropii de-al meu sat

Cunosc câinii pră lătrat

Pră lătratul câinilor,

Cântatul cocoșilor.

Fă-mă, Doamne, un pui de cuc,

În satul meu să mă duc,
Să mă sui în vârf de pom
Să-mi cânt doinele de dor
Și să-mi cânt doinele mele
Ce-am distrat satul cu ele
Și la bine și la rele.
Nu făcui la nime rău
Și plecai din satul meu,
Și-alții-or făcut rele multe
Și domnii din sat nu-i duce.

Plâng și mărg cu vacile legate după cocie... La Valea Feciorii văru Pătru Petcu iese: „Vere, un-te duci!” „Du-te — l-am drăcuit — și pră tine, că și tu ești comunist!” Dar așa n-am prea zis, că m-am temut, dar așa cu el: „Du-te, să nu te văd nici pră tine, că și de răul tău plec! Nu vreau să vă văd! — nepotul lui era secretar de partid, Niță.” Io m-am pustânit satul și mi-am făcut fală în satul meu c tot ce o trăbuit și cu funebre și cu emulări la 1 Mai, 23 August... Și io m-am pustânit satu de rău vostru! N-o fost nedei, n-o fost stimulări, n-o fost festivaluri — festivalul la Reșița, e „Festivalul Lacurilor”. A doua oră când o fost atunci m-o scos două săptămâni înainte de la lucru, am fost plătit și am venit la Răcăjdia, am pregătit fanfara cum trăbă și atunci m-am dus. Vă arăt pozele, că ne-o filmat acolo, ne-o molărit, adică. — Era doamna Nuțu. Asta a lu dedi era șefa CUASC-ului. Vine asta, doamna Nuțu, zice: „Iucule, taraful lu Răcăjdie!” După aia m-am gândit, ea m-o compătimit când am fost cu toate astea... Zic: io-o fac taraf ei! Am adus pră unu de la Greoni, pră unu dă la cutare, vreo șase – șapte. Ia veniți aici! Io cânt o doină, Hora de la Oravița, una de doi și prezentăm taraful, că ea o fost prea de treabă. Ne-am dus: „Doamna Nuțu, zic, o apărut taraful de la Răcăjdia!” Da: conducerea Iucu Ion. Ea s-o răs, o știut ce-i aia. Ne suirăm pră bină, vreo șasă cântări, șapte... „Iucule, bravo, felicitări!” Ea o auzât ce s-o-ntâmpat: „Nu te zăuit io, zăce, cât trăiesc!” Mi-ai spus o vorbă: că socrul tău suferit ce am suferit eu, de aia murit. Ea mi-o spus: așa o suferit socrul meu cât suferi dumneata. Cu dreptatea ta nu ți-o dă nimeni. Și am scos-o și cu asta.

Și ăsta, care am plecat de răul lui, v-am spus cât o fost de cuminte. S-o dus la Broșteni. Și ăia or știut corinzi, ăștia, muzicanți de-ai mei or fost brigadier. Și să duce

pră câmp cu ei. Și întreabă pră brigadier: „De ce porumbul ăsta-i mai mare și ăsta-i mai mic?” Ȑia, să-și bată joc, zice: „Ăsta-i semănat de toamna!” [Răde.] El, când o auzit... Atăta prostie o fost. Și mai una: se duce la Reșița, la ședință, când o fost, și spune acolo că îi semănat de toamna. Primul secretar: „Stai jos, domnule! Stai jos, că cucuruzul nu se seamăna toamna.” — Să nu mă filmezi cu asta să mă audă el să vină pră la mine. Îmi sparge fereștile. —

O fost cu asta, cu săpatul. „Tovarăși, cum să mergem, că-i apă? „Luați-vă cizmele!” — prân apă se poate săpa.

Domnul Iucu, eu un lucru nu înțeleg: dumneavoastră îmi spuneți câte probleme ați avut cu CAP-ul, pe de altă parte dumneavoastră ați fost implicat în activitatea culturală care tot a comuniștilor era... Cum se împăcau chestiile astea?

Da, ca să vedeți: ei s-or folosit la 1 Mai, la 23 August, la Ziua Recoltei... Dacă io nu m-am dus la astea nu s-o făcut nimic. Că m-ar fi închis: dacă nu eram cu activitatea culturală m-ar fi închis. Numa' s-or gândit că, na. Îi o treabă. Însă or avut nevoie de mine, absolut. Or avut nevoie, s-or folosit de mine, că io n-am făcut o greșală n activitatea mea. Io n-am auzit pe cineva să zică o vorbă: „Mă, Iucule, ce-i asta!” sau io știu ce. Nu, nu am avut discuții. Și, uite, le-o fost ciudă și dacă căta progresezi. Și astăzi îi la noi sistemul ăsta în sat. Dacă căta progresezi, să stai să dai înapoi...

Asta e dintotdeauna sau doar mai dincoace a început?

Ba... La ăi bătrâni nu, cum o fost înainte. Păi casa, când am făcut casa în 1956 tot satul o mers la clacă. Tot satu o mers la mine, aicea, să-mi aducă cărămida de la Răcăjdia. Acu mai merge? N-am plătit pe nime' sărăoru ăla. O venit vecinul Gheorghe, io iar m-am dus la el...

Dar ce s-a întâmplat, ce s-a stricat de înainte vreme au sărit toți să vă ajute, iar acum, dacă ar avea cineva o problemă nu l-ar ajuta nimeni? Ce s-a întâmplat, de fapt?

Ce s-o-ntâmplat? Și din neajunsurile astea... Că io mă gândesc că este care nici nu prea lucră. Nici nu prea lucră... Am avut două vițele de la vaca mea de geamăna, o mândreață și un copil, aicea, cinci copii ori câți are, i-am spus: „Hai și ia vițeaua! Când ai bani mi-i dai. Ia-o. De frumoșată. Și-ți trebuie lapte, să-ți crești copiii. Ia-o și-mi dai banii când ai.” Io am lucrat destul, el are vreo patruzeci de ani și io șaptezeci fără un an. N-o vrut să o ia. Iaca, le-am dat, le-o tăiat la Reșița. Omu nu-i trebuie să lucre. Vă spun: io și

acuma am trei lanțe de cucuruz, unu de floare, am patru porci, am vacă, vițel, mânz, îi de un an și ceva, îi cât iapa, iapa... Țin animale, ciurci, tot felul de păsări... Mă duc în grădină, tăiem... Eu știu, s-o și lenoșat așa, nu-s sănătoși. Dar io-s sănătos, mi-s operat de trei ori. Io știu, nu-i plata... dar nu mai vreau. Noi săpam și lucrăm și... ce să facem. Nu stăm nicidecât. Până când se poate. Când nu se poate, mi-am făcut casă... Nu asta, ailaltă... Io m-am făcut-o: îi cu făianță, cu tot. Numai să zâdească cu cărămidă la ușă, că nu mai ies. Nu mă mai preumblu pră aci, numa' să-mi zâdească ca lumea acolo și gata. Îi mama cu tata acolo... Mi-am făcut și io: îi cameră, ca și aicea, intri în cameră. Aici mi-am făcut. Am vrut să-mi fac la Oravița, când am fost, că m-am gândit că nu mă mai întorc aici. Nu mai vin să văd Vrăniuțul nici pră mare lucru!

Bun. Acum, ca să revenim, am înțeles că v-ați ocupat de muzică și mai ales de fanfară. Povestiți-mi, vă rog, despre aceasta!

Fanfara a veche s-o făcut în 1929 și a nouă în 1947. Într-a bătrână or fost vreo 23 și într-a nouă 31 am fost.

Dar de ce a trebuit să se înființeze o nouă fanfară!

Or îmbătrânit ca și mine acuma!

Nu s-au tot schimbat oamenii unul câte unul?

Da, cum să nu... Și mulți dintre care au fost muzicanți copiii lor au luat locul. Cum și io: tata meu o fost muzicant, o fost uica meu dirijor — fratele lu mama, el n-o avut copiii. Și când s-o făcut fanfara nouă, asta o știu bine, când s-o făcut fanfara nouă o umblat prân sat el cu președintele căminului...

Cine este el?

Uica meu Ignea Cioloca. Ignea Cioloca o umblat prân sat la fiecare casă, așa. Care o avut copil, sau fete... Și prântru cor, el o fost dirijor de cor. Cor mixt, dirijor de fanfară și dirijor de cor la biserica ortodoxă. Răspunsurile în toată duminica, la sărbători, le-am dat cu corul: or fost vreo șaiszeci de persoane în cor. Am avut piesă de teatru. *Năpasta, O scrisoare pierdută...*, astea nu-s fiece piese, le joacă acum artiști mari. Noi le-am jucat atuncea. Și câte piese de teatru. O umblat prân sat la care r avut copii și: „Ioane, Petre, copilul tău îl lași să vină la muzică la mine!” „Îl las, că știu pră a cui mână îi!”

Aveți cuvântul meu, că eu am fost ăl mai mic, atunci, între ei, dacă s-o discutat ei, ai bătrâni., ei tot or venit acolo, de o femeie ori, eu știu, de treburi cum e acuma. Era țoala până aicea sau rochie sau ce o avut, n-o fost de alea scurte, cu material puțin.

Deci vă duceați la fanfară numai bărbați între bărbați dar nu ați discutat niciodată despre femei acolo!

Absolut. Absolut.

Dar despre ce discutați atunci?

De muzică, de note... Când ne-am băgat înuntru... la oara șapte o fost programul ca să intrăm, la șapte...

Puteați întârzia?

Da de unde! Dacă ai întârziat, la șapte și cinci ai plătit amendă. Cinci lei. Și la șapte și zece, zece lei. La șapte și un sfert cinșpe lei și te-ai dus acasă, absent. Aia o ost mare lucru să fii absent.

Dar ce era dacă erai absent, ce pățeau?

Păi era o rușine între colegii tăi să te mâne acasă. Nu ai discutat că nu ai bani: tată-tău ți-o dat bani și ăla te-o tras la răspundere, „unde-ai lipsit tu de nu ai fost seara la repetiție, de ești absent acuma”. „Păi că să vezi, că am fost în cutare loc...” Altă seră nu prea o mai îndrăznit să mai facă.

În fiecare seară la oara șapte. Te-ai pus... nu pră oricare saun. Scamnul a meu o fost și ăla a lu ălalalt. Treizeci și unu de samne a lu trizeci și unu de muzicanți și uică-meu era în față la catreda lui, acolo. Tabla era pră părete, așa... Când el s-o băgat înuntru, ori înainte de aia, să ne jucăm prăstă scamne, să ne împingem, să...nimica. Ne-am vorbit de... cât cucuruz ai sămănat, cât ai săpat, ce-ai făcut, vaci, câte ai... Lucruri de astea... Nicidecum să discuți lucruri de astea... am văzut fata cutare. O disciplină. Când el s-o băgat, noi am fost pră scamne. N-am avut chimeși, atuncea, așa bune, că o fost celofibră pră vremea aia... O fost chimeșa ai spălat-o și n-o mai fost bună. Sau pălăria, dacă te-o plouat, s-o topit, o fost de hârtie. Și farba ai de pră ea, tot te-o fărbit. Ai stat pră scamne, s-o băgat: „Bună seara, copii!” „Să trăiți, uică” sau „nana Ignea”. Și-o deschis partiturile, cu ce aveam... De mine n-o fost baș așa să se sfiască: „Ieși, Ionele, la tablă!” Am ieșit la tablă și mi-o scris, acolo, un arpegiu, acolo...

El fiind profesor de muzică?

Nu era profesor, țăran. Țăran! O scris cântări cu mâna lui. De el scrise și aranjate și tot ce trebuie... Și o scris acolo, pră tablă și să ies și eu. Nu cu instrumentul, cu mâna, până am învățat. „Să-mi cânti asta!” Și am început: „Taaam, ta-ta-tam!”... Eu am fost atent la asta și m-am zăuitat de mână. „Mâna!” „Taaam, ta-ta-taam!” — mână. Mă zuitam, iară, de mână, știi, că eram atent la ale. N-ai văzut pră unul să se râdă de mine că am zmintit, sau că... Repeți încă o dată. Mai o dată. Repeți de trei – patru ori, atunci am cântat-o. M-am mai obișnuit și cu mâna. Atunci altul, altul. Ne lua la rând, atunci toți am cântat aia. Aia am făcut cam trei luni de zile, iarna. În fiecare seară.

Indiferent că era de dulce sau de post?

Absolut! Aia nu s-o întrerupt. Și lemne au am dus când o fost rândul meu de servicii. Eu am făcut focul acolo. Eu m-am dus cu un ceas înainte, că iarna a fost, ori cu un ceas jumate înainte cu lemnele mele. Mâine zi o fost ălalalt, o făcut ăla foc acolo. Nu ai fumat înăuntru, ori să se bea băuturi, da de unde, nici o băătură sau cafă... Nici n-or fost căfurile astea... Dar răchie, vin, or fost căzi de vin, am avut un lanț jumate de vine, nu ai băut. Niciodată la repetiție. Când am avut, no, vreo petrecere de astea, atunci ne-am strâns, dar să se-mbete și să facă din alea, nu...

Atunci ne-o dat instrumentele. Ne-o dat la trei luni de zile instrumentul și am început gama.

Dumneavoastră la ce ați cântat?

Prima dată am cântat la un alton. La o trompetă. Și după aia, la vreo doi ani după aia am trecut la ... că nu mi-o dat că am fost prea mic. Și atunci am început gama. Gama lu do major, minor... Do major: do – re – mi – fa – sol – la – si – do... Atunci deasupra de portativ, tot am făcut la game și atunci ne-o scris o cântare. O cântare ușoară, o chemat-o *Hora lu Barbu*, ta-ta-ta... e ușor, că-i tot pr-un ton.

Prima cântare. Atuncea mai una, *Hora de la Cosigi*, atuncea am învățat *Doina Ardealului*, *Doina, floare din Banat*, așa, atunci am început cântări cu șaisprezecimi... *Marșul Vultur* l-am cântat. Ăla-i marș, nu-i jucărie. Na, am dat și la Coștei să-l cânte...

Și atuncea, la șase luni o venit Pătru Groza la Oravița. Șase luni am avut de activitate. Ne-am dus acolo... În fața primăriei era, acolo, bină făcută — unde-i primăria acu, în Oravița — Era bină, acolo și el stătea moș Pătru înainte și mai strânși acolo, de-ai lui, care or fost de la București. Și noi... Or fost treizeci – patruzeci de fanfare. Toate

satele. Și noi, Vrăniuțul ne-am suit acolo și am cântat. După noi o venit, nu știu dacă ați auzit de moșul Iustin... Moșul Iustin o fost prieten cu moșul Pătru Groza. Și îmbrăcat în țăran și cânta în fluieră moșul. Când s-o suit pră bină zice către el: „Petre, Petre, că mare om ai ajuns!” Sigur, atâta lume o venit la el. O avut cameră... Numa' ceva smintă dacă o fost aici, dăloc s-o dus la el: „Petre, ce fac ăia, ai tăi, pe la Oravița?” Atunci am luat premiul întâi cu fanfara, la șase luni.

Atuncea la 1 Mai, la 23 August, pră bină... Atunci au fost stimulări, atâtea fanfare...

Am înțeles că fanfara era chemată la sărbătorile acestea oficiale, dar la celelalte sărbători, la Crăciun, de exemplu, nu cânta fanfara?

Cum să, la toate sărbătorile.

De exemplu?

Toate sărbătorile. De exemplu la Crăciun: s-au cântat jocuri, bal, piesă de teatru... Cor. Am avut un grajd, l-am spart, acolo, în spate.

Și de Crăciun ce cântați, marșuri sau, așa, mai de joc?

De joooc! Hore, axioane! La doisprezece, la Sfântul Ion, la Anul Nou... Era bal la Anul Nou, cântam... LAa doisprezece ne-am sculat în picioare toți muzicanții care am fost, am cântat *Mulți ani trăiască și o doină*. La Sfântul Ion, la fel: iar joc, iar petrecere, iar... Prân sat, la Anul Nou am mers de la casă la casă... Unul ne-o dat zece lei, unul ne-o dat câta răchie, unul ne-o dat ăsta... Atunci, la Sfântul Ion, numai la Ion... Fanfara, treizeci de persoane, uică-meu cu președintele căminului și contabili, care au fost, au mers cu noi... Eu știam la fiecare ce să-i cânt: lu ăsta îi plăcea *Trandafir de la Moldova*...

Le cântați ce știați că o să le placă sa le și comandați?

Nuuu! Da de unde, nu o zis omul nimic, eu știam eu ce-i place lu... Lu cetățeanul ăsta sau lu ăla. Și-i cântam, acolo... El o deschis, așa, fereastra și până eu am cântat el stătea și asculta. Și atunci uică-meu, Ignea Cioloca cu președintele s-or dus și or dat mâna: „Cu ocazia Anului Nou, din partea Căminului Cultural, a fanfarei din Vrăniuț, a corului de la cămin vă urăm An Nou fericit — dacă o fost Anul Nou —, cu întreagă familia să trăiți la mulți ani!” Ăla: „Vă mulțumesc!”, cutare și atunci dat zece lei, ori cât o

vrut. La Sfântul Ion spunea „cu ocazia zilei numelui”, iar, din partea Căminului Cultural... Erau lucruri frumoase.

Și când mai cântați altă dată?

La Rugă, la nideie, la Sântămăria Mică la noi îi nedeia... O fost ziua, la patru, am ieșit la cămin și acolo corul cânta, na joc... Aici, în partea aialaltă era jocul. Și atunci, seara, bal. Nu, era piesă de teatru. După ce s-o făcut piesa de teatru, monoloage, trialoage, atunci era bal până la ziuă. Tot fanfara cânta. N-o venit aicea, io știu, să cânte Stan Păpușă aici. Nu! La Răcășdie vărul Pătru Buianu o cântat, care o fost ca și mine, cu fanfara... Și la Vrani și la cutare, n-o fost cu lauta...

Deci să înțeleg că tarafurile, lautele, asta este o decădere față de cum era fanfara sau este altceva?

Înainte astea n-au avut valoare orchestrele astea, înainte de fanfară. Fanfara o fost baza. La nuntă, dacă ai dus o fanfară: „Haida, zice, la Vrani, că cântă fanfara cutare!” Dacă o fost Luță, Luță o fost renumit pe vremea aia. Dacă o cântat Luță, dar rar s-o dus el pră sate. Și-o permis vreunul să-l aducă: „Hai să-l vedem pră Luță!”, dar restul nu or fost. După aia, într-adevăr, o venit Craiu, Motoia, muzicant jos pălăria, o făcut orchestră bună și pră noi nu ne-or prea luat, că am fost mulți la nuntă. Am fost treizeci – treizeci și unu de persane, ăia or venit șapte. Zice: „Măi mai o nuntă vi-s voi!”

O început să decadă aia și pe urmă mi-am făcut și orchestră. Am avut șaptesprezece persoane.

Cum v-ați făcut orchestră?

Era fanfară și atunci am cumpărat instrumente, prân '67 - '68, așa. Am avut ceva bani, aici... O fost și Gogu, na, a fost președinte... A fost muzicant. Și sărac o fost, cum o fost el, îl am eu-n poze. Și o ajuns președinte și „Ionele, zice, facem o orchestră!” „Hai să facem că fanfara, vezi, că n-o ia nimeni la nuntă!” Și atunci am cumpărat instrumente, saxofon, piston, acordeoane, două, am luat de astea, ce trebuie, de orchestră. Și am făcut o orchestră. Și atunci ne-am mai dus pe la nunți. Și atunci, la SMT m-o obligat ăla, directorul, să fac orchestră acolo. M-o scos de la lucru și... Atunci, acolo, am avut orchestră mare...

La ce ați cântat la orchestră?

La trompetă, la piston... Am mers pră sate, am dat programe pră la Mercina, pră la Berliște. Atunci am făcut o cântare eu... Micu n-o știut ce să-mi facă, directorul ăla:

Cât o fost vara de lungă

N-am iubit să mi se-ajungă,

Dar la vara care vine

Am să-mi iau mândra cu mine;

Și-am să iau un cuc și-un plug

La lucru n-am s-o mai duc.

Cucu să cânte pră coarne,

Mândra să samene boabe,

Să răsară cucuruz,

Cucuruz cu frunza-n sus

— asta am cântat-o, melodie! —

Țucu-i ochii cui l-o pus,

Că l-o pus lângă hotar

— ei or sărit în sus! —

Să dea cincii mi la hectar.

După ce l-am recoltat am mai cântat altcumva, nu vă mai spun cum. [Râde.]

Și orchestra până când a mers?

Până m-am operat eu. Vreo patru ani am luat, acolo, premiuri, am luat, na, m-or dat insigne în piept, acolo, pentru munca care am depus-o. Într-adevăr că ai mei colegi s-or dus acasă, io o trebuit să fac repetiții cu ăia după program. Programul mi l-am făcut, ăsta și atunci, altă dată, când am avut de mers... Altă dată n-am mai lucrat, m-or scos de la lucru și am făcut repetiții. Dar niște zile, numai. Dar altădată, alții pleacă acasă, eu m-am dus să formez oamenii, acolo, să-i pregătesc... I-am luat de la zero. Am avut cu niște copii... Au fost micuți, la acordeoane, la saxofoane, o trebuit să o iau de la-nceput cu ei. Și i-am format, am avut orchestră bună. Iaca am cântat, am judecat odată la lucru la mine, acolo, peste trei sute de nunți... La necazuri, la bucurii, la câte... Și m-am dus și în Iugoslavia și... n-o fost atunci vamă aici. Cu un tabel o trecut autobuzul și m-am dus și io. M-am dus la Straja, îi nuntă. Cântă fanfara. Eu m-am tras, lână ei, erau începători atunci. Eu știam să cânt și *brăuri* și cântări cărbăbești, bătrânești, care or cântat acum o

sută și ceva de ani... Io le-am învățat și alea, numa' nu pră note, de la ureche, așa... Și m-am dus acolo și ăia cântau acolo și m-am tras lângă ei și zic: „Și io știu să cânt”. Ăștia-s români, la Straja, vorbesc ca noi. „Dă-mi și mie, zic, să vă cânt io o cântare!” Mi-or dat ăia și am început să cânt acolo, că n-or avut pistoane... Și am stat până mâine zi acolo, la nuntă, la ei... Mi-or dat un cuptor, uite îl am. Am două, că m-am mai dus după aia. Cuptăro de motorină: pui motorină și te încălzești. Atunci m-or dat unu de patru ochiuri, fierbi pră el, numa' la curent, ăla. Ăla l-am folosit pră vremea aia, atunci, că n-o fost scump ăsta. Cu ladă, ai copt două prăjituri acolo, în ladă. M-am dus acolo, am cântat, am fost și la biserică. Și am făcut o cântare la ei, acolo:

Vai, Doamne, dac-oi muri

Multă lume m-o jeli,

Când o fi a treia zi

Baş popii m-or citi,

Atunci să-mi deschid ochii,

Să văd lumea adunată

Corul și muzica toată.

Iar la mine la picioare,

Pretinii cu lumânare.

Doamne, când o bate vântul

Și mi-ți vizita mormântul

Să-mi plantați o floare rară

Să miroase prăst-otară.

La mine să se ghindească

Cum Ionel să putrezească.

Făcută de tata Nelu, mereuț ca la Vrăniuț.

Când mergeați la nuntă cântați și cu vocea?

Absolut! Am avut stație... Am avut cântări:

Frunză verde lemn d-ăl scris

Tânără mândră m-am prins

Și mi-am prins-o pr-un an de zile

Și nu ne-o mai știut nime'.

Multe din astea, numai acu, să vă spun, care o cânt la debut.

Sus în vârful nukului

Cântă puiul cucului

Iară jos către trupină

Cântă mama lui bătrână.

Dar, c-am crescut rânduri de pui

Și azi mi-s a nimănuî...

Dar c-am umblat pră arătură

Și am strâns sămănătură

Și le-am dat la pui în gură...

Dar penele mi s-or rărit

Și ciocul mi s-o tocit

Și de nimini nu-s iubit.

Cântarea mea, asta. Că am îmbătrânit dar de toată familia mea îs iubit fără probleme, numa'...

Asta de unde o știți?

Nu, de la nimeni, io, asta... Și atunci mai una, astalaltă, a lu copilul sărac:

Io te-am cerut,

Dar tu, însă, n-ai vrut,

Ai vrut fecior de gazdă mare

Și-un plug ca scos din soare.

Dară, dară eu, vai, sufletul meu,

Îmi luai una săracă,

Din țărani, fără bani,

Dai îi cinăra de ani.

Și-acum duc un trai

Ca o zi în Rai,

Dulce ca luna lui mai.

Dară tu, dară tu,

Urât ai luat, pră mine!

Dară tu, dară tu,

Avere-ai vrut, pră mine nu!
Și-asear-am plecat în sat
Dup-o mândră-n căpătat,
Mă pusei lângă un gard
Și am stat la așteptat.
Așteptai cât așteptai
Și nimic nu căpătai,
Dar când colo, no taci că-i bine,
Se-aud pași venind spre mine.
Când coala-i o fetișoară
Ca un pui de căprioară
Și-i cuprinsei mijlocelul
Cum cuprinde lupul mielul.
Pră vale mă duc
Și pră deal mă-ntorc
Să mă duc, mândră, la joc,
Daulică, Lină, maica mea.